

Muuseumid jutustavad lugusid - esemetel on lood

Muuseumis edastatakse suur osa teabest esemete (museaalide) kaudu ning stimuleeritud on just nägemismeel. See on kaasaja lapse jaoks väga omane uue teabe saamise viis, sest enamuse informatsiooni saab ta visuaalselt – arvutiekraani ja televiisori vahendusel. Mis informatsiooni ese sisaldab, kuidas sellest aru saada, on iga õppija jaoks olulised küsimused.

Esemete kaudu õppimisel on oluline teada, kuidas neid kogetakse. Järgnevalt esitatud esemetega töötamise metoodika eeskujuks on saksa museoloogide kogemused. Toodud on etapid, mida kokku on kuus, kuidas õppijal kujuneb arusaamine esemest ja kuidas see arusaamine kinnistub. Samu võtteid kasutatakse ERMi näitustel.

- I. Esmane **kokkupuude esemega** ja selle tähenduse avastamine. Esimesel kohtumisel museaaliga ilmneb tavaliselt, kas õppijal on olnud varasemaid kokkupuuteid analoogse esemega.
- II. **Kogetakse uusi tahke**, tunnistatakse need õigeks ja süstematiseeritakse. Seni varjatuks, teadmata või tunnetamata jäänud tahud tulevad esile. Selles faasis on õppijale vaja kõrvalist abi, kas kirjapandud tekste (näiteks eseme nime ja funktsiooni tutvustus), muuseumipedagoogi või õpetaja selgitusi.
- III. **Tegutsemine objektiga**, kus on oluline, et õppimisel kasutataks ka muid meeli, näiteks võiks olla võimalus esemeid kätte võtta või selga proovida või teha muid sellele esemele kunagi omaseid tegevusi. Tavaliselt, arvestades muuseumiesemete väärtust, kasutatakse koopiaesemeid või on muuseumidel nn abimaterjalid.
- IV. **Tagasiside tekkimine**. See on kogemise tagasipeegelduse faas, kus tunnetatakse juba eset temaatilises kontekstis (näiteks: see selgaproovitud ese on üks inimese kunagistest kehakatetest). Selles faasis tekib tavaliselt kõige tugevam side õppeplaani ja muuseumipedagoogi või õpetaja abi on vajalik.
- V. **Senise informatsiooni ja eseme interpretatsiooni kinnistamine** – objekti vaatlus arvestades vanuserühma, võib järgneda pildi vaatlus, töö kirjalike allikatega, vestlus jne. Sellega saab kõrvaldada neid puudujääke, mis tekivad vahel objektide teemakohaste väljapanekute puhul.

VI. **Teema kokkuvõtmine** ja jätkamine, näiteks teistes õpikohtades. Kindlasti on oluline, et tekitatakse **eseme osas side muuseumi ja reaalse maailma vahel**, st leitakse esemele koht reaalses maailmas, kui võimalik, ka kaasajas. Samas võib anda õpilastele ülesande otsida näituselt sarnase funktsiooniga esemeid.

Kui tunnetatakse eksponaati kui eset minevikust, saavutatakse identifikatsioon ning oskus eset tunda ja mõista teistes kogumites ja kultuurides. Eesti Rahva Muuseumi kogemus esemetega töötamisel leiab kajastust töövihikus *Rehetare lapsed*, kus vanaaegsete esemete tähendus tehakse selgeks tänapäevaste sarnaste funktsiooniga esemete kaudu: *lähker* on tänapäevases tähenduses jooginõu, *tulejalg* valgusti või lamp, *järi* iste või tool, jne

Kui esemeline mälu püsib kultuuris enamasti asjade kasutamise kaudu, siis keel võib kanda mälestusi minevikuinimeste jaoks olulistest, kuid tänaseks oma tähtsuse minetanud asjadest palju kauem. Ütlus *ei saa sõba silmale* ei jää magama tähenduses on tulnud sellest, et enne teki kasutusele võtmist magatigi sõba (ka ülerõivaste) alla. Ütlus *jätku leiba* jätkugu toitu tähenduses, sest must hapu rukkileib oli taluperes tähtsaim toit 11. kuni 20. sajandini. *Kaks kõva kivi ei jahvata head jahu* kahe kange inimese sobimatuse tähenduses tuli sellest, et käsikivi kahe olulise kivi valimisel oli alumine alati tugevam ja ülemine pehmem kivi. Nii tagati kvaliteetne jahu.

Meie ümber on esemete maailm. Mõned esemed on meile olulised, teised väheolulised. Esemetel võib olla palju tähendusi, vahel aga tähendus ainult ühe inimese jaoks. Tähenduse saavad anda esemele vaid inimesed ise. Nii on ka muuseumiesemete puhul – tähenduse võib saada ese uurijalt. Oluline ongi teada lugu/ lugusid esemetest ja neid edastada. Esemete uurimine, nende tähenduse avastamine ja selle edastamise oskus on oluline muuseumis töötamisel, aga ka võimalus õpetajal koolitundi huvitavamaks teha.

Virve Tuubel
Giid – metoodik
Eesti Rahva Muuseum
Kontakt: virve@erm.ee